

2012. december 5-én a Digitális Törvényhozási Tudástár (DTT) EKOP-2.1.5-09-2009-0001 elnevezésű projekt megvalósulását és eredményeit foglalták össze az Országgyűlési Könyvtárban.

A szervezők célja az volt, hogy teljes egészében mutassák be ezt a jelentős projektet, annak minden nehézségével és szépségével, sürgetve ezzel is az összefogást a digitalizálás területén és segítve a hasonló jövőbeni akciókat.

A minél aktívabb pályázást sürgette *Csepreghy Nándor* kiemelt fejlesztési programokért felelős helyettes államtitkár.

Az európai uniós források kulcsszerepet játszanak a fejlesztésekben, minden területen. A pályázati úton elnyerhető fejlesztési forrásokat le kell kötni (el kell költeni), visszajuttatni a költségvetésbe nem lehet. A közcélú kedvezményezettek részére visszatérítendő és vissza nem térítendő önerős támogatás is elérhető annak érdekében, hogy leköthetők legyenek a források. A kormány brüsszeli tárgyalási stratégiája a költségvetés kapcsán a kohéziós források megóvására irányul.

A projektet átfogóan *Ambrus János*, az OGYK főigazgatója ismertette. A pályázatot, melynek teljes költségvetése 200 millió forint, az Elektronikus Közigazgatás Operatív Program (EKOP) tá-

mogatta. A tevékenységeket 2010. január 4-én kezdték, és 2012. november 30-án fejezték be. A fejlesztés célja az állományban levő könyvek, időszaki kiadványok, jogforrások, jogi, történet-tudományi és politikai szakirodalom digitalizálása volt, jelentős mennyiségben, a jogalkotói háttérmunka, a kutatás, oktatás és tájékoztatás támogatása érdekében. A digitalizált dokumentumok kereshetők és a DTT-portálon térítésmentesen elérhetők legyenek. További cél volt a tapasztalatszerzés, aminek segítségével a jövőben hasonló könyvtári digitalizálási projektek megvalósulhatnak. A projekt segítette a könyvtár tapasztalatszerzését a projektmenedzsment területén is, a résztvevő munkatársak pedig jövedelemkiegészítéshez jutottak. Bővültek a nemzetközi kapcsolatok is. Az egyik legnagyobb kihívást a közbeszerzési eljárás jelentette. 5272 kötetet, összesen kétfélmillió oldalt digitalizáltak.

Koreny Ágnes (OGYK főigazgatói titkárság) a projekt európai dimenziójáról beszélt. Ennek lényege, hogy a digitális objektumok metaadatai („adat az adatról”) elérhetővé váltak a The European Library (TEL) és az Europeana felületén is, ehhez nyújtott segítséget a European Libraries projekt.

A TEL a nemzeti könyvtárak aggregátorfelülete, és itt katalógusrekordok, míg az Europeanán digitális tartalmak találhatóak (ez az „aggregátorok aggregátora”). A European Libraries az egyetemi és szakkönyvtárak digitális tartalmait vonja össze (az Europeana számára).

A digitalizált anyagok iránti kereslet ugyanis hatalmas, a felhasználói szokások nagymértékben megváltoztak: a CIBER kutatóközpont tízéves kutatása arra irányult, hogy feltérképezze a kutatási szokások változásait, irányát. A gyors, „ugráló” keresés szinte kizárólag digitális anyagok elérésére irányul, az anyagokról „rápillantással” döntenek el, hogy érdekesek-e a számukra. A full textet (teljes szövegeket) meg sem nézik, csak az összefoglalókat, egy cikkre három-négy percet szánnak, ha egy oldalon tizenöt percet töltenek, az már soknak számít. A horizontális olvasás felváltotta a vertikálit, úgy „olvasnak”, hogy valójában csak a kulcsszavakat keresik. A TEL felületén egyszerűen tudnak keresni (a szépen kialakított keresőkre nincs idejük), itt jelenleg 1 332 650 magyar rekord található, az adatok feltöltése nagyon egyszerű a könyvtárak számára, de van éves tagsági díja (kétszáz-ötezer euró).

Boros Ildikó (OGYK olvasószolgálati osztály) a digitalizálás előkészítését és folyamatát mutatta be. Az indulásnál ezeket a kérdéseket kellett megválaszolni:

Mit kell digitalizálni? – A DTT gerincét a *jogforrások* alkotják. Digitalizálásra kerültek jogtudományi, politikatudományi és történettudományi, valamint az Országgyűlés történetével, működésével kapcsolatos könyvek is (1864 mű 2248 kötete). A szerzői jogok miatt a könyvek nagy részét csak zárt rendszerben lehet olvasni. Ez a folyóiratokra ugyancsak igaz (ez összesen húszezer füzettség és

Portál: <http://dt.ogyk.hu/hu/>

kilencvenezer cikk). A kiemelten védett dokumentumok – az országgyűlési irományok és naplók – digitalizálása már 2001 óta folyik. Főként 1851 és 1945 között megjelenő műveket választottak ki. A digitalizálásban a teljességre törekedtek, tehát borítótól borítóig.

Miért kell digitalizálni? – Mert portálon kell szolgáltatni, ezzel segítve a kutatást, az oktatást és a jogalkotói háttér munkát. Ezzel egyben a védett dokumentumokat is meg lehet menteni. Egyes folyóiratokat már csak digitálisan fognak szolgáltatni, olyan az állapotuk.

Mikor? – El kellett készíteni a munka ütemtervét és azt be kell tartani.

Ki digitalizál? – A közbeszerzés mellett döntöttek, mivel a piacon vonzó új megoldások találhatók. A közbeszerzés technikai specifikációját három hónapig készítették. Meghatározták a minőségi kritériumokat is. A könyvtár munkatársaira rengeteg feladat hárult: dokumentumok kiválasztása, előkészítése (minden egyes kötethez jegyzék készült annak állapotáról), adatok ellenőrzése, szerzői jogok ellenőrzése, új rekordok tárgyszavazása.

Hogyan? – A szkennelés nagy része Kirtas KABIS III. típusú robotszkennerrel történt, TIFF-formátumban (majd JPG-be konvertálták át) 400 dpi-ben, 1:1 arányban. Minden oldalt körbevágtak, minden címlapról bélyegkép készült. Book Editorral javították a hibákat (ha például ferde), elnevezték a fájlokat. Az OCR-rel kereshetővé tett oldalakat kétrétegű PDF-formátumban töltötték fel a DigiTool szoftverbe – ez a szolgáltató szoftver. A robotszkenner prospektusában szereplő óránkénti háromezer oldal teljesítmény nem fedte a valóságot.

Tóth Éva (OGYK olvasószolgálati osztály) a szerzői jogról beszélt. A portálon megtalálható kétmillió szakirodalom hatvan százalékát azok a dokumentumok teszik ki, amelyek vagy nem tartoznak a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) védelme alá, vagy már eltelt az előírt védelmi idő, és így mint közkinccsek szabadon hozzáférhetővé tehetők a nyilvánosság számára. A fennmaradó negyven százalékot zárt hálózaton szolgáltatják, ezek a dokumentumok csak a könyvtár helyiségeiben elhelyezett számítógépek képernyőjén jeleníthetők meg, másolni nem lehet őket. Minden egyes szerzőnél ellenőrizni kellett, eltelt-e a védelmi idő, ehhez pedig meg kellett állapítani, kit illet meg a szerzőség joga. Számos olyan eset van, amikor a szerző álnéven (például „A Reformer”) publikált.

A digitalizálás pedig másolásnak minősül az Szt. szerint, de a nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtár a műről másolatot készíthet, ha azt térítésmentesen közlésezi.

Kardos Helga (OGYK olvasószolgálati osztály) a tartalomszolgáltatást mutatta be. A digitalizált köteteket a hierarchikus struktúrában rendezett gyűjteményekben lehet áttekinteni, böngészni. A gyűjteményeken belül további algyűjtemények segítik a tájékozódást. A DTT nagyobb gyűjteményei a következők: jogforrások, könyvek, folyóiratok. Minden típus esetében meghatároztak egy ún. alapértelmezett nézetet, amely szerint megnyithatók a kötetek. A felhasználó változtathat ezen, ha a képernyő bal oldalán az aktuális nézet legördülő menüben másik nézetet állít be.

A DigiTool szoftver lehetőséget ad egyszerű és összetett keresésre, valamint

a keresés finomítására is. Hagyományos módon kereshető a könyvek és a cikkek szerzője, címe, kiadója, valamint a megjelenési év. Tárgyszavak segítségével még pontosabban kereshetővé tették a könyvek és a cikkek tartalmát. Kereshetővé tették a digitalizált szöveg minden szavát. A keresett kifejezést kiemelten jelenik meg a digitalizált szövegben.

A keresést követően az eredményt többféle találati listában megnézhetjük, amelyek újrendezhetőek szerző, cím, időrend és dokumentumtípus szerint. Beépítették a könyvek tartalomjegyzékét. A könyvek főfejezeteit egy PDF-ben helyezték el. A digitalizált köteteket a nyomtatott művekhez hasonlóan lapozhatjuk is.

Koreny Ágnes záróelőadásában a projektmegvalósítás mindennapi kihívásait próbálta meg érzékeltetni. A projektmegvalósítás idegen a hivatali struktúráktól, a munkatársak is idegenkednek tőle, és pénzügyileg is másfajta gondolkodást igényel. Sok mindent másképp csináltak volna: például a projektmenedzsment túl sok főből állt, így nem volt döntésképes. A nehézségeken viszont a rendszeres kommunikáció, a gondok „kibeszélése” és a projekt céljai iránti elkötelezettség segített. ■